

STORTINGET

Innst. 200 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:45 S (2020–2021)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk og Audun Lysbakken om å rette opp i feil i regelverket som gjør at uføre mister pensjon

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig lage en forskrift som sikrer at uføre fra yrkesgrupper med særaldersgrenser ikke får samordnet bort store summer fra særaldersgrense til 67 år.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 6. november 2020 om statsrådets vurdering av representantforslaget. Statsrådets svarbrev av 30. november 2020 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Elise Bjørnebekk-Waagen, Lise Christoffersen, Arild Grande og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tønning Riise, fra Fremskrittspartiet, Gisle Meininger

Saudland og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Kristelig Folkeparti, Torill Selsvold Nyborg, viser til Representantforslag 45 S (2020–2021) fra representantene Solfrid Lerbrekk og Audun Lysbakken, hvor regjeringen bes om å lage en forskrift som sikrer at uføre fra yrkesgrupper med særaldersgrenser ikke får samordnet bort store summer fra særaldersgrensen til fylte 67 år.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at folketrygdens uførepensjon ble lagt om til ny uføretrygd fra 1. januar 2015. Fra samme tidspunkt ble uføretrygd i offentlig tjenstepensjon omlagt fra en brutto ytelse til et netto påslag på folketrygdens uføretrygd og dermed ikke gjenstand for samordning mellom folketrygd og tjenstepensjon. Flertallet viser til at uføre offentlig ansatte med særaldersgrense i en periode fra og med særaldersgrense for stillingen vil ha brutto alderspensjon fra tjenstepensjonen som samordnes med folketrygdens uføreytelse. Samordningsreglene er tilpasset at folketrygdytelsen er lagt om, og de nye samordningsreglene gir i mange tilfeller et høyere samordningsfradrag enn med de tidligere reglene. Flertallet viser til at det er innført overgangsordninger for uføre med særaldersgrense i offentlig sektor som mottok uførepensjon fra folketrygden før 2015, og som når aldersgrensen for stillingen før 2025. Endringene ble behandlet i Prop. 66 L (2013–2014) Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (tilpasninger til ny uføretrygd i folketrygden og ny uførepensjonsordning for offentlig tjenstepensjon), jf. Innst. 289 L (2013–2014), samt i forskrift 1. desember 2015 nr. 1374

om samordning av alderspensjon før 67 år og enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med uføretrygd fra folketrygden – overgangsregler.

Flertallet er enig med forslagsstillerne i at regler som viser seg å ha konsekvenser som ikke er tilsiktet, må vurderes på nytt. Pensjonsreglene er kompliserte, og det er viktig at regelverket virker etter sin hensikt. Regjeringen har oppnevnt et pensjonsutvalg som skal evaluere pensjonsreformen under ett.

Flertallet bemerker at rettstilstanden før endringene som er nevnt ovenfor, medførte at uføre særalderspensionister kunne komme bedre ut enn ikke-uføre særalderspensionister. Flertallet viser til at overgangsreglene gjelder uføre som når særaldersgrensen før 2025.

Flertallet viser til svarbrev fra statsråden av 30. november 2020, der statsråden blant annet uttaler følgende:

«Jeg er uenig i premisset til forslagsstillerne om at uføre med særaldersgrense risikerer å tape store summer i perioden fra man skulle gått av med pensjon på grunn av særaldersgrensen og fram til 67 år. Denne gruppen, som ikke omfattes av den ovennevnte overgangsforskriften, kommer om lag likt ut etter skatt som de ville gjort dersom de ikke ble uføre. Etter min mening er det ikke et tap for de uføre når de kommer om lag likt ut som de ville gjort dersom de ikke ble uføre.»

Flertallet påpeker at det er viktig at pensjonssystemet oppfattes som rettferdig. Hensynet til arbeidslinjen tilsier at ytelsene til uføre, også med særaldersgrense, ikke overstiger ytelsene til ikke-uføre pensjonister.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, bemerker at omleggingen av uføreordningene i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene og innføring av ny uføretrygd ble grundig behandlet i Prop. 66 L (2013–2014). Etter lovendringen blir uførepensjonen fra tjenstepensjonsordningen omgjort til en alderspensjon fra særaldersgrensen, mens uføretrygden løper frem til 67 år. Årskullene født før 1963 fikk videreført sin alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen som en bruttopensjon, mens personer med særaldersgrense fikk videreført en tilsvarende ytelse frem til fylte 67 år, også for årskull født etter 1963. I lovforslaget fremgår det at de foreslåtte samordningsreglene gjelder nye tilfeller, og at det vil bli gitt særskilte regler for løpende ytelser i forskrift. Departementet har lagt vekt på at det bør være samsvar mellom personer som ikke har vært uføre før særaldersgrensen inntraff, og personer som har vært uføre i perioden. Med de nye reglene får uføre med særaldersgrense tilnærmet samme nivå på ytelsen etter skatt som ikke-uføre i perioden fra særaldersgrensen og frem til 67 år.

Dette flertallet viser også til de vurderinger som ble gjort i forbindelse med forskrift 1. desember 2015 S nr. 1374 om samordning av alderspensjon før 67 år og enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med uføretrygd fra folketrygden – overgangsregler, som gjelder uføre som når særaldersgrensen før 2025. Forskriften innebærer justering av overgangsreglene, hvor hensynet til forutsigbarhet for den enkelte har vært tungtveiende.

Dette flertallet bemerker at pensjonsreformen og uførereformen har medført økonomiske konsekvenser for den enkelte. Endringer i opptjeningsregler, samordningsregler, skatteregler og innføring av levealdersjustering av alderspensjon har medført endringer hos alle grupper pensjonister. Dette flertallet registrerer at representantforslaget kun tar for seg gruppen uføre med særaldersgrense.

Dette flertallet viser til at pensjonsreformen hadde bred tilslutning, og at endringene har vært tilsiktet.

Dette flertallet vil på denne bakgrunn avvise forslaget som er fremmet i representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til Stortingets behandling av Prop. 66 L (2013–2014) Endringer i folketrygdloven, lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (tilpasninger til ny uføretrygd i folketrygden og ny uførepensjonsordning for offentlig tjenstepensjon), jf. Innst. 289 L (2013–2014). Disse medlemmer viser til at som en konsekvens av uførereformen ble uførepensjon fra offentlig tjenstepensjon, i motsetning til alderspensjon, omgjort fra en brutto ytelse til et netto påslag på folketrygdens nye uføretrygd, noe som gjelder alle uføre i offentlig sektor, ikke bare dem med særaldersgrense. Det betyr at de ikke er omfattet av samordningslovens bestemmelser i tidsrommet frem til særaldersgrense, men at de blir omfattet fra og med tidspunktet for overgang til brutto alderspensjon i tjenstepensjonen, både i kombinasjon med uføretrygd fra folketrygden og påfølgende alderspensjon fra folketrygden ved fylte 67 år.

Disse medlemmer viser til at brutto uføretrygd fra folketrygden er høyere etter uførereformen enn tidligere uførepensjon, som ble beregnet på samme måte som alderspensjon. Det betyr at samordningsfradraget i brutto alderspensjon fra offentlig tjenstepensjon blir høyere enn før uførereformen, i perioden fra og med særaldersgrense frem til fylte 67 år, med overgang fra uføretrygd til alderspensjon i folketrygden.

Disse medlemmer viser til at statsråden i sitt brev opplyser om at det er gitt overgangsordninger for uføre fra offentlig sektor som når særaldersgrensen for stillingen før 2025.

Disse medlemmer viser til at en del av begrunnelsen for representantforslaget er følgende: «Dette er en så uforståelig regel, at det er grunn til å tvile på at konsekvensene er tilsiktet.» Disse medlemmer viser i den forbindelse til Stortingets behandling av Prop. 66 L (2013–2014), jf. Innst. 289 L (2013–2014), der en samlet komité uttaler følgende:

«Noen høringsinstanser har påpekt at regelendringene, kombinert med at uføre heretter skal beskattes som lønsmottakere, i mange tilfeller medfører en reduksjon i netto utbetalt ytelse, sammenlignet med dagens regler. Komiteen viser til at dette kun vil gjelde for nye tilfeller og støtter regjeringens forslag.»

Disse medlemmer viser til høringsinnspillene fra Fagforbundet og Sykepleierforbundet, som ber om en ny vurdering av saken. Disse medlemmer viser samtidig til komitémerknadene over, med henvisning til pensjonsutvalget som skal evaluere pensjonsreformen under ett. Disse medlemmer viser til at utvalgets mandat er noe uklart når det gjelder hvorvidt problemstillingene i dette representantforslaget omfattes av mandatet eller ikke. Utvalget skal i henhold til mandatet legge hovedvekten på alderspensjon, men samtidig se på forholdet mellom alderspensjon og andre ordninger, som for eksempel uføretrygd.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at pensjonsutvalget som skal evaluere pensjonsreformen, herunder forholdet mellom ny alderspensjon og andre ordninger, som presisering av sitt mandat, får i oppgave å vurdere den problemstillingen som reises i Representantforslag 45 S (2020–2021).»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til statsrådets svarbrev, der det uttales:

«Denne problemstillingen vil være borte dersom særaldersgrensene ble avvirket, da ville alle uføre i offentlig sektor blitt overført til alderspensjon fra samme alder. Det er ikke en ubetinget fordel å ha en særaldersgrense, hverken for arbeidsføre eller uføre.»

Disse medlemmer viser i den forbindelse til at det har vært ført forhandlinger mellom regjeringen og arbeidstakerorganisasjonene om fremtidige regler for særaldersgrenser over en lang periode, men at forhandlingene har ført til brudd. Disse medlemmer viser til at regjeringen deretter på egen kjøl har hatt på høring forslag om å fjerne plikten til å fratrukke ved aldersgrensen for personer med lavere aldersgrense enn den øvre aldersgrensen i staten. Disse medlemmer er uenige i at et slikt forslag kan sendes på høring og planlegges fremlagt for Stortinget uten at det foreligger et forhandlingsresultat med de ansattes organisasjoner. Det vises

videre til høring om forslag om å øke den øvre aldersgrensen i staten fra 70 til 72 år, som etter disse medlemmers mening bør sees i sammenheng med spørsmålet om særaldersgrenser for ansatte i særlig belastende yrker.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjenoppta forhandlingene med arbeidstakerorganisasjonene om fremtidige regler for særaldersgrenser, herunder også de problemstillingene som reises i Representantforslag 45 S (2020–2021).»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at særaldersgrenser undergraver arbeidslinjen og forutsetningene for velferdsmodellen om høy yrkesdeltakelse og at flere må stå lenger i arbeid. Dagens adgang til å fastsette særaldersgrenser bidrar til å pensjonere mennesker som ikke vurderes ut fra skikkethet og kompetanse, men utelukkende basert på en oppnådd alder.

Disse medlemmer viser til OFTP-utvalgets rapport fra 2009, som viser at mange av de som går av ved særaldersgrense, fortsetter å arbeide, gjerne også utenfor offentlig sektor, og på den måten kan heve full særpensjon i tillegg til lønn før de hever ordinær alderspensjon ved oppnådd pensjonsalder. Det er videre slik at enkelte kan gå av ved særaldersgrenser, allerede ned mot 40 år. En slik praksis kan etter disse medlemmers syn ikke fortsette, og det må legges til rette for at de som i dag omfattes av særaldersgrenser primært skal vurderes til annet arbeid innad i virksomheten de er ansatt i, dersom de vurderes ikke å inneha kompetanse og skikkethet til å fortsette.

Disse medlemmer viser til at vi har et godt utbygd velferdssystem som ivaretar dem med helseutfordringer gjennom generelle ordninger som arbeidsavklaringspenger og eventuelt uføretrygd. I den grad særaldersgrenser ble opprettet for å ivareta de som hadde store fysiske eller psykiske belastninger, vil de generelle helserelevante ytelsene sikre mulighet til å slutte i arbeidet og sikres inntekt frem mot pensjonsalder. Forslaget i representantforslaget om å unngå samordning av pensjonsytelser for en som allerede får uføretrygd, med henvisning til fordelene en ønsket å oppnå med særalder, vil ikke bidra til å ivareta forutsetningene for bærekraftige velferdsordninger.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve lovhjemlene for å fastsette særaldersgrenser for pensjon.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at denne saken har et komplisert og uoversiktlig regelverk. Utsiktede konsekvenser må løpende vurderes på nytt. En offentlig ansatt med særaldersgrense som blir ufør, skal ikke få en samordning av ulike pensjoner, som følge av overgang fra folketrygdtelsen uførepensjon til uføretrygd med virkning fra 1. januar 2015, som innebærer lavere utbetalinger.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at flere viktige yrkesgrupper i offentlig sektor, som hjelpepleiere, sykepleiere, renholdere, politi og brannkonstabler, har særaldersgrenser. Særaldersgrensene gjelder for yrker som ofte er fysisk krevende, og aldersgrensen er satt for å ivareta samfunnets interesser og den enkelte. Dersom man blir ufør i yrker med særaldersgrenser, risikerer man at man taper store summer i perioden fra man skulle gått av med pensjon på grunn av særaldersgrensen, og frem til 67 år. Denne regelen fremstår både som u hensiktsmessig og en lite tilsiktet konsekvens av regelverket.

Dette medlem viser til innspill fra Fagforbundet og Norsk Sykepleierforbund (NSF) om forslaget. Det vises i innspillet til at 90 pst. av de med særaldersgrense på 65 år er kvinner. Uføreandelen blant de med særaldersgrense på 65 år er høy, og de fleste har jobbet i helse- og omsorgssektoren. Dette medlem mener i likhet med Fagforbundet og NSF at det er urimelig og tilfeldig at deres tjenstepensjon blir redusert med mange tusen kroner fra 65 til 67 år, hvor ytelsen igjen går opp. Uføre offentlig ansatte med ordinær aldersgrense vil kunne få høyere ytelse i årene frem til 67 år enn de som har særaldersgrense på 60, 63 eller 65 år. Dette utfallet er ikke rimelig. Begrunnelsen for særaldersgrensen er de belastninger jobben utsetter arbeidstakerne for, slik at noen også blir uføre før aldersgrensen.

Dette medlem viser til at det i flertallets innledende merknader påpekes at regjeringen har oppnevnt et pensjonsutvalg som skal evaluere pensjonsreformen under ett. Det er feil å henvise til pensjonsutvalget. Utvalget skal verken evaluere uføretrygden eller offentlig tjenstepensjon, som er det denne saken omhandler.

Dette medlem viser til at hensikten med omlegging av uførepensjonen ikke var å redusere nivået. Det ble tvert imot lovet at nivået skulle opprettholdes, men at pensjonen skulle inntektsbeskattes, slik at forskjellene i skattesystemet mellom lønn og pensjon skulle bli mindre og skape grunnlag for økt mobilitet og utprøving i yrkeslivet for uføre.

Dette medlem understreker at uføre særalderspensionister alltid kommer dårligere ut samlet sett enn de som har hatt god nok helse til å jobbe helt inn mot pensjonsalder. Uføretrygden samlet utgjør maks rundt 70 pst. av tidligere inntekt. Uføretrygden skattes som arbeidsinntekt, og alderspensjon som pensjonsinntekt.

Videre har alderspensionister med særalderspension mulighet til å kombinere både særalderspension og folketrygd før 67 år, noe de uføre ikke har anledning til. Derfor vil de uføre svært ofte komme dårligere ut og ha mindre fleksibilitet mellom særaldersgrensen og 67 år sammenlignet med arbeidsføre.

Dette medlem viser til brev fra arbeidsministeren, hvor det anbefales at forslaget avvises av Stortinget. Hovedbegrunnelsen er at dette er en tilsiktet ordning for ikke å gi «fordeler» til uføre særalderspensionister sammenlignet med særalderspensionister som jobber frem til aldersgrensen. Dette medlem er uenig i premisset om at dette er en tilsiktet ordning og en intensjon. Basert på hva som foreligger av forarbeider til uførefor reformen eller forskriftene, viser dette ikke at dette er en tilsiktet ordning.

Dette medlem understreker at dersom pensjonssystemet skal oppfattes som rettferdig og ha legitimitet, må det være forutsigbart og forståelig. I denne saken mener dette medlem at det ikke er et godt argument at det er urettferdig for de som har hatt helse til å jobbe helt til aldersgrensen, at andre som har blitt syke og uføre, sikres en forutsigbar pensjon til 67 år. Mange i denne gruppen vil oppleve å ha en stabil pensjon for å deretter å få en nedsatt pensjonsutbetaling i 2 til 7 år, som så går opp igjen ved 67 år. Dette er verken rettferdig eller hensiktsmessig. De uføre er uføre uavhengig av aldersgrense, og en relevant sammenlikning bør derfor være uføre uten særaldersgrense. Dette er en gruppe som vil ha samme pensjon fra både folketrygd og tjenstepensjon frem til 67 år.

Dette medlem viser til at arbeidsministeren omtaler situasjonen for uføre med særaldersgrense upresist i sitt brev. Inntektsreduksjonen som i Prop. 66 L (2013–2014) ble omtalt som en noe lavere samlet ytelse, beskrives nå i brevet som langt lavere, samtidig som det flere steder presiseres at det kommer 1/4 G på toppen av 66 pst. ytelse. Det uttales i brevet at uføre som når særaldersgrensen, vil komme om lag likt ut etter skatt som de arbeidsføre som når særaldersgrensen, med en 66 pst. ytelse pluss 1/4 G i samordningsfordel. Situasjonen der all offentlig tjenstepensjon bortfaller grunnet samordning, beskrives ikke, selv om den rammer mange. I brevet heter det på side 3 at en samlet ytelse overstiger 66 pst. ettersom det er samordningsfrie deler. Dette er et utsagn som for mange ikke vil være korrekt.

Dette medlem viser til at mange av de berørte yrkesgruppene har hatt varierende inntekter og stillingsgrad og på denne måten oppnår ulike pensjonsgrunnlag i folketrygd og tjenstepensjon. I disse tilfellene oppstår reduksjoner i alderspensjonen helt ned til null kroner. Dersom det er departementets hensikt at det skulle gis samordningsfrie deler i perioden mellom aldersgrensen og 67 år, og dette i mange tilfeller viser seg at ikke skjer, så styrker dette behovet for forslaget om å

rette opp denne feilen i regelverket som gjør at uføre mister pensjon.

De t t e m e d l e m fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig lage en forskrift som sikrer at uføre fra yrkesgrupper med særaldersgrenser ikke får samordnet bort store summer fra særaldersgrense til 67 år.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at pensjonsutvalget, som skal evaluere pensjonsreformen, herunder forholdet mellom ny alderspensjon og andre ordninger, som presisering av sitt mandat, får i oppgave å vurdere den problemstillingen som reises i Representantforslag 45 S (2020–2021).

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen gjenoppta forhandlingene med arbeidstakerorganisasjonene om fremtidige regler for særaldersgrenser, herunder også de problemstillingene som reises i Representantforslag 45 S (2020–2021).

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve lovhjemlene for å fastsette særaldersgrenser for pensjon.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen så snart som mulig lage en forskrift som sikrer at uføre fra yrkesgrupper med særaldersgrenser ikke får samordnet bort store summer fra særaldersgrense til 67 år.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:45 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbrekk og Audun Lysbakken om å rette opp i feil i regelverket som gjør at uføre mister pensjon – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 2. februar 2021

Erlend Wiborg

leder

Torill Selsvold Nyborg

ordfører

VEDLEGG

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/4223-

30. november 2020

Representantforslag 45 S (2020–2021) om å rette opp i feil i regelverket som gjør at uføre mister pensjon

Jeg viser til brev av 6. november 2020 der arbeids- og sosialkomiteen ber om min vurdering av forslag i dokument 8:45 S (2020–2021) fra stortingsrepresentantene Solfrid Lerbekk og Audun Lysbakken om å rette opp det de mener er feil i regelverket som gjør at uføre mister pensjon.

Arbeids- og sosialkomiteen ber om en vurdering av følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig lage en forskrift som sikrer at uføre fra yrkesgrupper med særaldersgrenser ikke får samordnet bort store summer fra særaldersgrense til 67 år.»

Forslagsstillerne viser til at uføre med særaldersgrense risikerer å tape store summer i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år. Forslagsstillerne hevder at dette er en så uforståelig regel at det er grunn til å tvile på om konsekvensene er tilsiktet.

Før jeg kommer med min vurdering av forslaget, vil jeg først gjøre rede for gjeldende regelverk for uføre med særaldersgrense. Jeg vil også gjøre rede for vurderingene som ble gjort i forbindelse med overgangsregelen som forslagsstillerne viser til (*Forskrift 3. desember 2015 nr. 1374 om samordning av alderspensjon før 67 år og enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med uføretrygd fra folketrygden – overgangsregler*).

Gjeldende regelverk for uføre med særaldersgrense

Ny uføretrygd erstattet uførepensjon fra folketrygden fra 1. januar 2015. Uføretrygden beregnes andre regler enn den gamle uførepensjonen og skattlegges som lønn. Personer

som hadde uførepensjon ved utgangen av 2014, har blitt teknisk overført til nye regler ved at nivået på ytelsen er videreført men oppjustert for å ta hensyn til de nye skattereglene.

Uførepensjonen fra offentlige tjenstepensjonsordninger er tilpasset ny uføretrygd i folketrygden. Uførepensjonen er gjort om fra en bruttoordning til en nettoordning, dvs. at uførepensjonen beregnes uavhengig av folketrygdytelsen, og gis som et påslag til denne. Satsene for den nye uførepensjonen er tilpasset de nye beregningsreglene i folketrygden og de nye skattereglene.

Uføre med særaldersgrense vil ved nådd aldersgrense få omgjort sin uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen til en alderspensjon, mens uføretrygden fra folketrygden løper fram til fylte 67 år. Alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen er for årskull født før 1963 videreført som en samordningspliktig bruttopensjon, og for personer med særaldersgrense er det videreført en tilsvarende ytelse fram til 67 år, også for årskull født etter 1963. Det vil si at pensjonen fram til 67 år ved full opptjening beregnes som 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, og at det gjøres fradrag for uføretrygden fra folketrygden.

Som følge av at folketrygdytelsen ble lagt om fra 2015, var det nødvendig å justere reglene for hvordan alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning før 67 år skal samordnes med uføretrygd fra folketrygden. Uføretrygden er, på grunn av skattereglene, vesentlig høyere før skatt enn den gamle uførepensjonen. Fradraget for uføretrygd er derfor tilsvarende høyere enn tidligere. I tillegg er det nå en lavere del av uføretrygd som er skjermet fra samordning, enn det som gjaldt for gammel uførepensjon. Dette gjør at alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen etter samordning, og samlet ytelse, ofte blir langt lavere med ny uføretrygd enn tidligere.

Tilpasninger i samordningsreglene som følge av omleggingen av uføreordningene i de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene og innføringen av ny uføretrygd i folketrygden ble foreslått i Prop. 66 L (2013–2014). Det ble tydelig presentert i lovforslaget at samlet ytelse for uføre i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år blir lavere med nye regler enn med reglene som gjaldt før 2015. I departementets vurdering står det:

«De foreslåtte samordningsreglene vil, som enkelte høringsinstanser påpeker, i mange tilfeller gi noe lavere samlet ytelse etter skatt enn dagens regler ville gitt. Departementet understreker at de foreslåtte samordningsreglene gjelder for nye tilfeller, og at det vil bli gitt særskilte regler for løpende ytelser i forskrift. Departementet mener derfor at dagens regler ikke bør tillegges vesentlig betydning. Departementet mener at det er mer relevant å sammenligne denne gruppen med hva personer som når særaldersgrensen uten å ha vært uføre, får i ytelse etter skatt.

De som når særaldersgrensen uten å ha vært uføre, får en bruttoberegnet alderspensjon på 66 prosent uten noen samordningsfordeler. Denne ytelsen skattlegges med lavere trygdeavgift og lavere minstefradrag enn lønnsinntekt,

og dermed også uføretrygd. Med en 66 prosent ytelse pluss ¼ grunnbeløp i samordningsfordel vil uføre som når særaldersgrensen komme om lag likt ut som ikke-uføre som når særaldersgrensen etter skatt. De som når særaldersgrensen som uførepensjonister har en noe høyere samlet ytelse før skatt og noe strengere skatteregime enn ikke-uføre som når særaldersgrensen. De har noe lavere ytelse før skatt, men litt gunstigere skatteregime.»

Uføre med særaldersgrense får altså i perioden fra særaldersgrensen til 67 år en bruttoberegnet alderspensjon som er samordnet med uføretrygd fra folketrygden. Samlet ytelse overstiger 66 prosent, ettersom det er samordningsfrie deler. Selv med de nye reglene vil altså uføre med særaldersgrenser få om lag samme nivå på ytelsen etter skatt i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år som ikke-uføre særalderspensjonister.

Vurderingene som ble gjort i forbindelse med *Forskrift 3. desember 2015 nr. 1374 om samordning av alderspensjon før 67 år og enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med uføretrygd fra folketrygden – overgangsregler*

Forskriften gjelder for særaldersgrensepensjonister som fikk konvertert uførepensjonen 1. januar 2015, og innebærer at samordningsfradraget settes etter reglene som gjaldt før 1. januar 2015. Dette er en overgangsordning som gjelder for uføre som når aldersgrensen for stillingen før 2025. Forskriften innebærer at de som er omfattet får samme nivå på tjenstepensjonen som etter reglene som gjaldt før 2015 i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år. Dette betyr at de får en høyere samlet ytelse i perioden enn ikke-uføre særalderspensjonister.

I sitatet som er gjengitt over, går det fram at reglene for hvordan særaldersgrensepensjon før 67 år skal samordnes med uføretrygd fra folketrygden skal gjelde for nye tilfeller, og at særskilte regler for løpende ytelser vil bli gitt i forskrift. Det ble imidlertid ikke direkte sagt at en uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen som omgjøres til en alderspensjon ved særaldersgrensen er å betrakte som et nytt tilfelle.

Intensjonen med overgangsreglene for uføre som i tillegg til folketrygdens uførepensjon hadde en bruttoberegnet uførepensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning ved utgangen av 2014, var at uførepensjonen fra offentlig tjenstepensjon fra 2015 ikke skulle påvirkes av at folketrygdytelsen ble konvertert over til nytt regelverk. Det innebar at uførepensjonen etter samordning i desember 2014 ble videreført som en nettoppensjon med samme beløp fra og med 2015.

Uførepensjon fra offentlig tjenstepensjon som ble innvilget før 2015 løper altså som hovedregel med nøyaktig samme beløp som ved utgangen av 2014. Uføre som når særaldersgrensen etter 2014 og som får særaldersgrensepensjon etter 2014, ville uten særskilte regler blitt påvirket av at folketrygdens uførepensjon er konvertert til ny uføretrygd. Ettersom slike tilfeller ikke gikk tydelig fram av lovproposisjonen som foreslo justerte samordningsregler (Prop. 66 L (2013–2014)), ble det vurdert som hensiktsmessig med

overgangsregler av hensyn til forutsigbarhet for den enkelte. Dette var begrunnelsen for forskriften om overgangsregler. Det var altså først og fremst av hensyn til forutsigbarhet at det ble gitt overgangsregler, ikke fordi det ble vurdert at ytelsesnivået var urimelig for denne gruppen.

I motsetning til hva som gjaldt før pensjonsreformen og uførereformen vil overgangen fra uførepensjon til alderspensjon ha vesentlige økonomiske konsekvenser for den enkelte. Det skyldes endringene i opptjeningsregler, samordningsregler, skatteregler og innføringen av levealdersjustering av alderspensjonen. Dette vil gjelde alle grupper pensjonister, ikke bare uføre med særaldersgrense. På sikt mente departementet i forarbeidene til forskriften at hensynet til forutsigbarhet for den enkelte må løses gjennom god informasjon og ikke gjennom særregler for enkeltgrupper.

Min vurdering

Jeg er uenig i premisset til forslagsstillerne om at uføre med særaldersgrense risikerer å tape store summer i perioden fra man skulle gått av med pensjon på grunn av særaldersgrensen og fram til 67 år. Denne gruppen, som ikke omfattes av den ovennevnte overgangs-forskriften, kommer om lag likt ut etter skatt som de ville gjort dersom de ikke ble uføre. Etter min mening er det ikke et tap for de uføre når de kommer om lag likt ut som de ville gjort dersom de ikke ble uføre.

Forslagsstillerne hevder at dette er en så uforståelig regel, at det er grunn til å tvile på at konsekvensene er tilsiktet. Jeg mener at det går klart fram av forarbeidene at konsekvensene er tilsiktet. I forarbeidene går det klart fram at departementet mente at det relevante sammenligningsgrunnlaget er arbeidsføre med særaldersgrense og ikke det gamle uføreregelverket og Stortinget sluttet seg til forslagene. Jeg mener at det ikke er urimelig at personer med særaldersgrense får om lag samme nivå på inntektssikringen fra særaldersgrensen, uavhengig av om de er uføre eller arbeidsføre.

Forslagsstillerne trekker fram at dette gjelder personer i flere viktige yrkesgrupper i offentlig sektor, som hjelpepleiere, sykepleiere, renholdere, politi og brannkonstabler som har fysisk krevende yrker. Forslagsstillerne peker på viktigheten av at de har et sikkerhetsnett som fanger dem opp om de skulle være så uheldig å bli uføre, enten det er snakk om belastningsskader eller andre yrkesskader. Her deler jeg synspunktene til forslagstillerne fullt ut. Jeg mener at gjeldende regelverk gir denne gruppen et godt sikkerhetsnett, og om lag samme sikkerhetsnett om de skulle være så uheldig å bli uføre eller om de står i jobb til aldersgrensen. Slik jeg ser det er det ikke urimelig å likebehandle uføre og ikke-uføre, selv om uføre i denne gruppen ble behandlet gunstigere enn arbeidsføre i det gamle regelverket. Jeg mener derfor at representantforslaget bør avvises.

Det er grunn til å påpeke at uføre med særaldersgrense ofte kommer dårligere ut enn uføre uten særaldersgrense i perioden fra særaldersgrensen og fram til 67 år. Jeg synes ikke dette kommer godt fram i Representantforslaget.

Denne problemstillingen vil være borte dersom særaldersgrensene ble avviklet, da ville alle uføre i offentlig sektor blitt overført til alderspensjon fra samme alder. Det er ikke en ubetinget fordel å ha en særaldersgrense, hverken for arbeidsføre eller uføre. For arbeidsføre innebærer særaldersgrenser at en må slutte i jobb, selv om man har helse og motivasjon til å jobbe videre. Inntektsmessig innebærer dette at en går fra full lønn til 66 prosent av lønn, altså en betydelig nedgang.

Jeg mener at arbeidsføre i disse yrkesgruppene burde få lov til å fortsette å jobbe, dersom de har helse og motivasjon til å jobbe lenger. Regjeringen har derfor hatt på høring et lovforslag om at personer med særaldersgrense skal få fortsette i stillingen også etter at de har passert særaldersgrensen. Departementet jobber nå med en lovproposisjon som følger opp lovforslagene i høringsnotatet.

Med hilsen

Henrik Asheim

